

A Fővárosi Könyvtár Évkönyve. IX. 1939. Budapest Székesfőváros Házinyomdája [Budapest, 1940]. n. 8°, 349 l., 2 t.

A Fővárosi Könyvtár legújabb (1939) Évkönyve az előző esztendő Évkönyveivel megegyező formában és beosztással jelent meg. ENYVVÁRI JENŐnek évi jelentése arról tanúskodik, hogy a Fővárosi Könyvtárban a súlyos világhelyzet ellenére is 1939-ben komoly és eredményes munka folyt. A Könyvtár bibliográfiai munkásságának gyümölcsei egyrészt *Aquincum könyvészete* (KELÉNYI B. OTTÓ és SZÁSZ BÉLA összeállítása), másrészt pedig azok a munkálatok voltak, amelyeket külföldi bibliográfiai vállalkozásokban való részvétel során készítettek el. Ez utóbbiak közé tartoznak ENYVVÁRI jelentésének felsorolása szerint 1938 magyarországi szellemtudományi irodalma (SEREGÉLY EMMA), 1938 magyar zeneirodalmi bibliográfiája (KOCH LAJOS) és a nemzetközi jogi irodalom magyarországi vonatkozású anyaga 1938-ban (HOMA GYULA). Nem találjuk nyomát annak, hogy ezek a könyvészeti összeállítások — melyek eredetileg a külföld számára készültek — itthon is megjelenének. Ha valóban nem lesz mód rá, hogy valahol közzétéssenek, akkor úgy érezhetjük magunkat ezekkel kapcsolatban is, mint a *Das Evangelisch-Theologische Schrifttum in Ungarn*nal, amely a magyar protestáns teológiai irodalomnak a magyar tudományosság által oly régen nélkülözött bibliográfiája lesz — csakhogy német nyelven, németföldi kiadásban.¹

Az évijelentés szerint a Fővárosi Könyvtár 1939. évi gyarapodása 19.890 kötet (ebből a központra 7445, a fiókokra 12.445 esik). A fiókok egész gyarapodása és a központ növedékéből 5254 darab vétel útján került a Könyvtár birtokába. Könyveszerzésre a Könyvtár 14 pengő híján 700.000 pengőnyi összes kiadásából 116.613 pengőt fordítottak.

Nagyjelentőségű a Könyvtár, de az egész magyar könyvkultúra számára is az olasz kultuskormány könyvajándéka. A Fővárosi Könyvtár ennek az ajándéknak a keretében 40.000 líra értéket képviselő könyvanyaghoz fog jutni, mégpedig úgy, hogy az ajándékönyvek jegyzékét maga a Könyvtár állította össze. Említésre méltó, hogy a Könyvtár még külön 5000 pengőt vett fel költségvetésébe olasznyelvű könyvanyagának gyarapítására.

A Könyvtár 1939. évi új szerzeményei közül legértékesebb kétségkívül a *Budai Jogkönyv (Ofner Stadtrecht)* egy eddig ismeretlen példánya. A hazai városi jog e legjelentősebb jogszabálygyűjteményének eddig ismert két példányához, az ú. n. Lyceumi-kódexhez és Cromerkódexhez most harmadiknak járul ez a XVI. század elején másolt

¹ V. ö. MKSzemle 1940. III. füzet.

negyedret papírkódex. Az új kódex szövegének az eddig ismert kettővel való összehasonlítását a következő Évkönyvben várhatjuk.

Az értékes szerzemények közé tartozik két velencei ősnymtatvány mellett (GERGELY PÁPA *Liber Pastoralis* és IX. GERGELY *Decretalisai*) HIERONYMUS BALBUS *Opusculum epigrammatonjának* 1494-i bécsi kiadása, amely VITÉZ JÁNOSHOZ írott epigrammái miatt nevezetes magyar szempontból. Két másik új szerzemény MÁTYÁS KIRÁLY könyvtárára vonatkozó adatokat tartalmaz: LUCIANUS SAMOSATENSIS *Aliquot exquisitae lucubrations* című munkája (BRASSICANUS fordítása, Bécs, 1527) és CUREUS *Gentis Silesiae Annalese* (1571). Megemlítenő gyarapodás az időszaki nyomtatványok között a XVII. századi *Relationes Historicae* 2 száma, a XVIII. századi *Wienerisches Diarium* 36 évfolyama és az *Ofner Zeitung* 48 száma. Régi magyar külön tételként nem szerepel a felsorolásban.

A központi állomány és a budapesti gyűjtemény új szerzeményeinek válogatott jegyzékét a tizedes szakrendszer, illetve betűrend szerint csoportosítva két külön fejezetben adja az Évkönyv, közel nyolc ívnyi terjedelemben. Az egész gyarapodás szakok szerinti megoszlásában a központnál a 3-as szaké (társadalmi tudományok) a túlsúly 39·2%-kal, utána a 9-es szak (történelem) következik 14·3%-kal. A fiókoknál ezzel szemben 76·8%-ot tesz ki a szépirodalom. (A jelenítés táblázatos kimutatásának adatai.) Az előző esztendővel összehasonlítva az arány lényegesen nem változott. Az 1939-es gyarapodást beleszámítva a Fővárosi Könyvtár állománya kerek számban 517.000, melyből 269.000 a központra és 248.000 a fiókokra esik.

A Könyvtár forgalmát tekintve az 1939. év összes forgalma 1.375.121 kötet volt; a központ kölcsönzőinek száma 2011, a fiókoké 20.421; ezek 41.993, illetőleg 1.057.055 kötetet kölcsönöztek; a központ olvasói 167.608 kötetet használtak. Mindezt a központ 321 és a fiókok 3860 munkanapján teljesítették. Az utolsó 13 év adatait összehasonlítva, az 1939. év a legnagyobb forgalmat mutatta, a forgalomemelkedést azonban a fiókok fokozott használata eredményezte, a központé csökkenő irányzatú.

Külön fejezetben találjuk a Könyvtár *kurrens folyóiratainak és napilapjainak jegyzékét*. Ez a felsorolás 491 folyóiratot és 38 napilapot tartalmaz, hazaiakat és külföldieket egyformán. Ezzel kapcsolatban hadd vessük fel ismét egy olyan jegyzék megjelentetésének szükségességét, amely az összes jelentősebb és hozzáférhető hazai könyvtárakba járó folyóiratokat és napilapokat tartalmazza. Ennek a jegyzéknek a háború után, amikor a külföldi folyóiratok és napilapok érkezése zavartalan és rendszeres lesz, *minden esztendőben* meg kell jelennie. Mégpedig szigorúan és pontosan az év legelején, amint a

jegyzék összeállítása a megrendelések megtörténte után technikailag kivihető. Előre és mindenekelőtt hangsúlyozni kívánjuk ennél a minden tudományos kutatáshoz fontos bibliográfiai segédeszköznél az *évenkénti* megjelenés szükségességét. Az előállítás költségeinek ki *kell* kerülni az összes hazai könyvtárak és tudományos intézetek megrendeléséből (a hiánynak hivatalos segélyforrásból), az összeállítás pedig kizárólag adminisztráció kérdése, tehát nem *szabad*, hogy probléma legyen. Annál is inkább megvalósítható ennek a címjegyzéknek évenkénti megjelentetése, mert az *Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ* már esztendőök óta rendszeresen vezeti a kurrens folyóiratok jegyzékét, sőt ilyen 1920-ban, s később, 1935-ben nyomtatásban is közzétett (*A budapesti könyvtárakba 1935. évben járó folyóiratok címjegyzéke. Budapest, 1935.*). Ha pedig annak kérdése vetődne fel, hogy mi szükség van egy ilyen címjegyzékre, a kérdezőt hosszabb fejtegetés mellőzésével az OKBK előbb említett 1935. évi kiadványának PASTEINER IVÁN által írott bevezető soraihoz utaljuk.

A Könyvtár életéről való beszámolás mellett a Fővárosi Könyvtár minden Évkönyve helyet ad a *Könyvtár anyagát érintő tanulmányoknak* is. Ennek a gyakorlatnak megfelelően az 1939-es Évkönyv három dolgozatot hoz. A két rövidebb egyike KOCH LAJOS munkája: *Seyler József Antal ismeretlen D-moll miséje a Fővárosi Könyvtárban*. Az I. FERENC nevenapjára készült eddig ismeretlen misének valamely bécsi kiadó cég által árusításra lemásolt partitúráját a Könyvtár nemrég szerezte meg. KOCH LAJOS ezt a kéziratot ismerteti s vele kapcsolatban SEYLER életét és működését; előadása érdekes adalékokkal szolgál Buda és Pest multszázadeleji zenei életének történetéhez. SÁRVÁRY DEZSŐ tanulmányában (*Francia útleírások Budáról és Pestről. [1838—1884.]*) hat francia és svájci utazónak Budáról és Pestről tett megfigyeléseit állította össze. Az összeállítás alapjául a hat utazónak a Fővárosi Könyvtárban található munkái szolgáltak. Tekintve, hogy az a közel félszázad, amit a dolgozat felölel, Buda és Pest fejlődésének igen jelentős korszaka, SÁRVÁRY munkája különösen fontos adatokkal járul hozzá a várostörténeti kutatáshoz.

Az Évkönyv vezető tanulmányának szerzője KELÉNYI B. OTTÓ. Dolgozatában (*Egy magyar humanista glosszái Erasmus Adagiájához.*) PELEI TAMÁS gyulafehérvári kanonoknak egy 1588-i, velencei (ALDUS) kiadású *Adagia*-példányba bejegyzett glosszáit tárgyalja. Célja az, hogy a könyvbejegyzésből merített adatokat a „Mohács előtti és utáni magyar humanizmus egy szembetűnő csoportjának, ERASMUS magyar követőinek szellemi síkjába helyezze“. Ezzel a célkitűzésével magyarázható, hogy a dolgozatban szinte erősebb és élesebb a szellemi hát-

tér megrajzolása, mint a glosszák elemzése. Az olvasó bőséges ismeretést kap magáról ERASMUSRÓL, az *Adagiáról*, ERASMUS magyar követőről s általában arról a környezetről, amelyben PELEI TAMÁS Gyulafehérvárott élt, amelybe budai tartózkodása folyamán (ahol az *Adagia*-példányt vásárolta) kerülhetett. E nagyméretű és pontosan kidolgozott szellemi háttér előtt PELEI személye és glosszáinak jelentősége akaratlanul is kisebbsé válik a szükségesnél. A glosszák értéke ugyanis igen nagy, akár ERASMUS magyarországi hatásának szempontjából nézzük őket, akár a középkorvégi Magyarország szellemi életére vagy egy erdélyi kanonok műveltségére és életkörülményeire vonatkozólag keresünk adatokat. Emeli PELEI könyvbejegyzéseinek jelentőségét még az is, hogy írójuk *kétségtelenül magyar* volt. Ez a tény a glosszák több bejegyzéséből bizonyossággal megállapítható, azonkívül, hogy PELEI „Pannonius“-nak mondja magát.

KELÉNYI szerint PELEI típusnak lehet tekinteni: MÁTYÁS KIRÁLY idejében született, fiatal évei a hanyatlás idejére esnek, férfi- és öregkorát pedig erasmista szellemben tölti el. Ebben a típust jelentő PELEI TAMÁS kanonokban KELÉNYI egy, a kor visszasságait tisztán felismerő, de csalódott lelket ismer meg, aki a megnyugvás boldogságához azért nem érkezik el, mert nem él benne a keresztyéni alázat és szeretet törvénye.

A Glosszák teljes szövegét nem adja KELÉNYI, csak a belőlük kiolvasható adatokat csoportosítja; magukból a bejegyzésekből szemelvényeket talál az olvasó. KELÉNYI nagy apparátussal készült előadása folyamán maga mutat rá arra, hogy PELEI glosszáit milyen sokféle szempontból lehetne vizsgálni. Így az ő megállapításával s talán tervével egyezik meg, ha azt mondjuk, hogy várjuk PELEI TAMÁS glosszáinak további elemzését a teljes bejegyzés-anyag hozzáférhetővé tételével együtt.

HARSÁNYI ANDRÁS.

Dr. Baranyay József: *A fölszabadult Komárom Szabad Királyi Város Nyilvános Közkönyvtárának VIII. Címjegyzéke.* (Az 1938. április 1. és 1939. június 15. közötti idő könyvtári gyarapodása.) Szerkesztette: —. A Könyvtár kiadása. Komárom, METLESICH KÁLMÁN könyvnyomdája. 1939. 56 l. 8°. (Nyomtatásban mellékelve: A komáromi közkönyvtár tanácsa vezetőségének jelentése a komáromi polgármesteri hivatalnak a könyvtár 1939. évi működéséről.)

Komárom város közkönyvtárának értékéről fogalmat adhat állományának, forgalmának és gyarapodásának néhány fontosabb adata. Állománya az 1940. év végére túlhaladta a 14.000 kötetet. Olvasóinak száma az 1939. évben 1266, a használatba vett köteteké ugyanebben az évben nem kevesebb, mint 43.227. A könyvtár két fiókkönyvtár-